

KINDCENTRUM REGENBOOG
christelijk basisonderwijs & kinderopvang

Protocol Sociale Veiligheid

Herziene versie oktober 2020

Inhoud

1. Inleiding en doel	3
2. The Leader In Me en de Kanjertraining	4
3. Gedrag leerkrachten	5
3.1 Gedrag ouders	
3.2 Communicatie	
4. Pesten	7
4.1 Pesten op school	
4.2 Cyberpesten	
4.2.1 Preventief handelen	
4.2.2 Curatief handelen	
5. Gedrag leerlingen	10
5.1 Het Leerlingvolgsysteem	
5.2 Probleemgedrag	
5.3 Incidenteel licht probleemgedrag	
5.4 Frequent licht probleemgedrag	
5.5 Incidenteel ernstig/zwaar probleemgedrag	
5.6 Frequent ernstig/zwaar probleemgedrag	
5.7 Ongewenst gedrag in de kleuterbouw	
6. Time-out Procedure	16
6.1 Doel van de Time-Out	
6.2 Voorwaarden Time-Out	
6.3 Plan van aanpak	
7. Overdenkblad	19
8. Gedragspiramide	21
Bronvermelding	22
Bijlage I: Overzichtsformulier	23
Bijlage II: Gedragsmeter	25
Bijlage III: WhatsHappy	26

1. Inleiding en doel

Het hoofddoel van Kindcentrum Regenboog is om een vertrouwde veilige leeromgeving te zijn voor onze leerlingen. We zijn ervan overtuigd dat ieder kind zijn eigen unieke sterke kanten heeft en zetten ons elke dag in om deze naar boven te halen. Zo creëren we een plek waar we ons allemaal goed voelen en gezamenlijk veel leren. Drie kernwaarden vormen hiervoor de basis: 'zelfbewustzijn', 'ontdekkend leren' en 'duurzaam samen'.

Het is belangrijk dat alle kinderen zich veilig voelen op school. Door grensoverschrijdend gedrag van een leerling kunnen andere leerlingen in een onveilige situatie terecht komen. Een onveilige omgeving belemmert het leerproces.

In dit Protocol Sociale Veiligheid staat hoe de leerkracht handelt bij ongewenst- en grensoverschrijdend leerlinggedrag. Het helpt de leerkracht de veiligheid voor alle leerlingen te waarborgen.

Het doel van dit protocol is de leerlingen op een zoveel mogelijk positieve manier te leren dat ze verantwoordelijk zijn voor het eigen gedrag. De leerlingen krijgen kansen en mogelijkheden geboden om het gedrag aan te passen.

Daarnaast biedt dit protocol de leerkracht een kader waarin staat beschreven wanneer en hoe te handelen.

2. The Leader In Me en de Kanjertraining

Kindcentrum Regenboog werkt met The Leader in Me (TLIM) en de Kanjertraining. De zeven uitgangspunten van TLIM en de regels vanuit de Kanjertraining sluiten mooi op elkaar aan. Door het werken met TLIM en de Kanjertraining, leren de leerlingen hoe positief gedrag eruit ziet en hoe er gehandeld kan worden in verschillende situaties. De uitgangspunten en regels zijn bij de leerlingen bekend. De leerkrachten helpen en corrigeren de leerlingen waar nodig.

Uitgangspunten TLIM, gericht op persoonlijke ontwikkeling:

1. Wees proactief
2. Begin met het einddoel voor ogen
3. Belangrijke zaken eerst
4. Denk win-win
5. Eerst begrijpen, dan begrepen worden
6. Synergie (samen bereik je meer)
7. Houd de zaag scherp

Regels Kanjertraining, gericht op sociaal emotionele ontwikkeling:

1. Wij vertrouwen elkaar
2. Wij helpen elkaar
3. We werken samen
4. We hebben plezier
5. We doen mee

Voortvloeiend uit deze uitgangspunten en regels zijn er een drietal schoolregels geformuleerd:

Wij zijn een gastvrij kindcentrum waar leren en plezier samengaan.

Ik, jij en u...

... gaan respectvol met elkaar om en accepteren elkaar zoals we zijn.

... zorgen ervoor dat het in en om ons kindcentrum veilig, rustig en netjes is.

... gaan zuinig met alle spullen om

3. Gedrag leerkrachten

Op Kindcentrum Regenboog helpen de leerkrachten elkaar en de leerlingen. De leerkrachten zetten zich samen in om een positief, veilig en rustig school- en klassenklimaat te creëren. Leerkrachten spreken leerlingen aan als dit nodig is, ook als de betreffende leerling in een andere groep zit.

De leerkrachten proberen zoveel mogelijk te handelen volgens de richtlijnen van The Leader In Me en de Kanjertraining.¹ Kort samengevat:

- De leerkracht maakt dagelijks contact met alle kinderen en begroet ieder kind met een handdruk;
- De leerkracht geeft complimenten, ook op afstand;
- De leerkracht keurt het gedrag van de leerling af, en niet de leerling zelf: 'Jij bent de moeite waard, maar dit gedrag kan niet!'
- De leerkracht reageert duidelijk op ongewenst gedrag met behulp van de benzinepomp en de motor;
- De leerkracht corrigeert zoveel mogelijk van dichtbij, door bijvoorbeeld oogcontact, een gebaar, hand op schouder;
- De leerkracht verwacht dat een leerling goed wil doen en reageert vanuit die verwachting;
- De leerkracht gebruikt proactieve taal door het geven van de 'ik boodschap': 'Ik zie , hoor..... daar heb ik last van, wil je daar mee stoppen?'
- Indien noodzakelijk, spreekt de leerkracht krachtige taal = leiderstaal (directief taalgebruik);
- De leerkracht laat ouders toe in de klas. De leerkracht begrijpt dat in beginsel alle ouders in positieve zin willen samenwerken met de school en met de leerkracht van hun kind in het bijzonder.

¹ Meer informatie over Kanjerleerkrachtgedrag is te vinden op kanvas.kanjertraining.nl

3.1 Gedrag ouders

Niet alleen het gedrag van de leerkracht beïnvloedt het gedrag van de leerlingen. Ook ouders hebben een grote invloed op het gedrag van hun kind. Daarom gaat Kindcentrum Regenboog ervan uit dat ouders zich gedragen volgens de volgende richtlijnen:

- Op Kindcentrum Regenboog benaderen ouders andere kinderen, andere ouders en de opvoeding van andere ouders met respect. Er wordt geen kwaad gesproken (geroddeld);
- Ouders denken goed na over wat ze aan hun kinderen vertellen over andere kinderen, andere ouders of over leerkrachten. Deze uitingen hebben namelijk altijd invloed op het kind;
- Als er zorgen zijn om het welzijn van het kind of het welzijn van andere kinderen, dan is er eerst overleg met de leerkracht en als het nodig is eventueel daarna met de directie. Samen wordt naar een gepaste oplossing gezocht;
- Ook als ouders problemen hebben met het gedrag van andere kinderen, is er eerst overleg met de leerkracht en als het nodig is eventueel daarna met de directie. Samen wordt naar een gepaste oplossing gezocht;
- Ouders dragen de verantwoordelijkheid voor de uitlatingen van hun kind op social media.

3.2 Communicatie

Een goede communicatie tussen ouders en leerkrachten is noodzakelijk voor een constructieve samenwerking. Bij sommige leerlingen is intensief overleg tussen ouders en school nodig. Om de communicatie tijdens deze gesprekken zo soepel mogelijk te laten verlopen, wordt er gebruik gemaakt van het Overzichtsformulier². Elk intensief zorggesprek wordt gestart met het bespreken van dit Overzichtsformulier. Deze manier zorgt voor een duidelijk overzicht van wat de stand van zaken is, wat al goed gaat en welke deltapunten er zijn.

² Zie bijlage I: Instapformulier

4. Pesten

Door het inzetten van de Kanjertraining, The Leader In Me en het creëren van een stevig pedagogisch klimaat, wordt geprobeerd om pesten op Kindcentrum Regenboog zoveel mogelijk te voorkomen. Toch kan het voorkomen dat er in een klas gepest wordt. Onder 'pesten' wordt verstaan:

'Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Het is een groepsproces waarbij pesters, gepesten, omstanders of meelopers, volwassen beroepskracht (leraar, sportleraar) en ouders betrokken kunnen zijn. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Het is steeds hetzelfde kind dat wint en hetzelfde kind dat verliest. Anderen kijken tegen het sterkere kind op. De pester heeft geen positieve bedoelingen; wil pijn doen, vernielen of kwetsen. Het gepeste kind voelt zich eenzaam en verdrietig en is onzeker en bang' (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Zoals op onderstaande afbeelding te zien is, leren de leerlingen tijdens de lessen van de Kanjertraining het verschil tussen plagen en pesten (Kanjerttraining, z.d.)

4.1 Pesten op school

Als er gepest wordt, zijn er altijd vijf partijen betrokken; de leerkracht, de pester, de (zwijgende) middengroep of de omstanders, de gepeste leerling en de ouder van de gepeste leerling. Om een pestprobleem op te lossen, dienen alle betrokken partijen ingeschakeld te worden (Van der Meer, 2014).

Als er op school gepest wordt, zal de leerkracht dit met behulp van de lessen over pesten uit de Kanjertraining oplossen. Daarnaast zijn er vanuit de Kanjertraining extra interventies die ingezet kunnen worden bij acuut pesten. De leerkracht kan hulp vragen bij de kwaliteitsondersteuner en de pestcoördinator bij het inzetten van deze interventies. Hierbij worden alle partijen betrokken, zoals omschreven in de Vijfsporenaanpak van Van der Meer.

De kern van de door de Kanjertraining omschreven interventies zijn:

- Het pesten wordt afgekeurd door het team van leerkrachten en door de ouders van het gepeste kind. Indien het pesten door gaat, wordt dit beschouwd als zwaar probleemgedrag en volgen er consequenties (zie hoofdstuk 5).
- Leerlingen wordt aangeleerd om verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen. Bijvoorbeeld door de pester weg te halen uit een pestsituatie en met hem een andere activiteit te zoeken. De boodschap is bij deze: Bij niet ingrijpen door omstanders / buitenstanders, wordt er impliciet ingestemd met het pesten.
- Kinderen die gepest worden, worden aangeleerd om de eigen grens aan te geven.
- Er wordt gewerkt aan het versterken van de groepsnorm. Dit wordt onder andere gedaan door gezamenlijk te kijken naar wat er al goed gaat.

4.2 Digitaal pesten

Digitaal pesten speelt zich in de online wereld af en vindt voornamelijk buiten schooluren plaats. Het staat echter niet los van de schoolcontext. Uit onderzoek is gebleken dat 47,6% van de digitale pestslachtoffers wordt gepest door iemand uit de eigen school (Ouytsel, 2015).

Daarnaast is gebleken dat de slachtoffers van digitaal pesten minder gaan presteren op school, zich moeilijker kunnen concentreren, bang zijn om naar school te gaan en gaan spijbelen (Ouytsel, 2015).

Omdat digitaal pesten een grote invloed kan hebben op het leven van een leerling, zowel thuis als op school, is het noodzakelijk dat school en ouders samenwerken om het pesten tegen te gaan. In de 'Octant Leerlijn Digitale Geletterdheid' staan drie niveaus omschreven met betrekking tot digitaal pesten:

- Basisniveau: Leerlingen leren hoe zij om moeten gaan met vervelende gebeurtenissen online. Zij weten dat je mensen kunt blokkeren en dat het slim is om vervelende gebeurtenissen online te melden bij ouders en/of school.
- Aandachtsniveau: Leerlingen stellen regels op rondom sociale media gebruik met behulp van de les WhatsHappy (zie bijlage III).
- Zorgniveau: Leerlingen zijn zich bewust van de impact die online pesten kan hebben en maken hierover een voorlichtingsvideo.

4.2.1 Preventief handelen

Op school wordt preventief gehandeld om digitaal pesten tegen te gaan, bijvoorbeeld door het geven van de lessen over social media vanuit de Kanjertraining en de deelname van de groepen 7 en 8 aan de Media Masters (zie ook <https://www.mediamasters.nl/>). Dit preventief handelen maakt deel uit van het *basisniveau* van de Octant Leerlijn Digitale Geletterdheid.

4.2.2 Curatief handelen

Indien blijkt dat digitaal pesten speelt in een klas, worden er twee interventies gedaan.

- Ouders worden tijdens een informatiemoment ingelicht over het pestgedrag in de klas. Ouders wordt opgeroepen om thuis een gesprek aan te gaan over digitaal pesten. Daarnaast is het gewenst als ouders de social media van hun kind gaan controleren op pestgedrag. De verantwoordelijkheid ligt hier bij de ouders, niet bij de school.
- In de klas wordt de aanpak 'WhatsHappy' ingezet (zie bijlage III).

De leerkracht zou daarnaast ook nog aan het derde doel van de Octant Leerlijn Digitale Geletterdheid (zorgniveau) kunnen werken: Leerlingen zijn zich bewust van de impact die online pesten kan hebben en maken hierover een voorlichtingsvideo.

5. Gedrag leerlingen

Op Kindcentrum Regenboog wordt een preventief beleid gevoerd om gedragsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen. Leerlingen leren onder andere tijdens de lessen van TLIM en de Kanjertraining hoe zij zich op een gepaste manier kunnen gedragen.

De leerlingen praten op een rustige toon met elkaar. Leerlingen helpen elkaar waar nodig en vertrouwen elkaar. In de gangen en klassen wordt er gelopen en op een rustige toon gesproken. Een kind mag voor zichzelf opkomen door te zeggen wat hij/zij wel of niet prettig vindt. Als het anders gaat mag het kind 'Stop houd op' zeggen. Het kind vraagt een andere leerling of de leerkracht om hulp als het er zelf niet uit komt.

De meeste leerlingen van Kindcentrum Regenboog bevinden zich in de onderste laag van de 'gedragspiramide' (zie hoofdstuk 8).

5.1 Het leerlingvolgsysteem

In groep 1/2 wordt middels het observatiesysteem KIJK! de verschillende aspecten van de socialemotionele ontwikkeling geregistreerd. Er zijn vijf ontwikkelingslijnen die in meer of mindere mate ingaan op de sociaal-emotionele ontwikkeling: zelfbeeld, relatie met volwassenen (met name leerkrachten), relatie met andere kinderen, spelontwikkeling en taakgerichtheid en zelfstandigheid. Daarnaast komen ook bij de basiskenmerken en risicofactoren sociaal-emotionele aspecten aan de orde.

De leerkracht registreert twee keer per jaar met behulp van de webbased-versie de ontwikkeling van kinderen, zowel voor de basisgegevens (basiskenmerken, betrokkenheid en risicofactoren) als voor de specifieke ontwikkelingslijnen. De leerkracht houdt gedurende een langere periode de observaties bij in het digitale dagboek (tijdens dagelijkse activiteiten). Op basis daarvan wordt de ontwikkeling geregistreerd.

Om het gedrag van leerlingen uit groep 3 t/m groep 8 door de jaren heen in kaart te brengen, wordt gebruik gemaakt van het leerlingvolgsysteem van de Kanjertraining: KanVAS.

Twee keer per jaar worden de KanVAS-vragenlijsten ingevuld, zowel door de leerkrachten als door de leerlingen.

- De *Docentenvragenlijst* wordt ingevuld door de leerkrachten voor de leerlingen van groep 3 t/m groep 8. De ingevulde lijsten geven een overzicht van gedragingen van leerlingen uit een groep zoals de leerkracht deze ervaart.
- Het *Sociogram* wordt ingevuld door alle leerlingen van groep 4 t/m groep 8. Het Sociogram geeft de leerkracht inzicht in de onderlinge relaties van de leerlingen.
- De *leerlingvragenlijst* wordt ingevuld door alle leerlingen van groep 5 t/m groep 8. Deze vragenlijst meet hoe leerlingen hun eigen sociaal emotioneel functioneren in de klas ervaren.
- De *Sociale Veiligheidslijst* wordt ingevuld door alle leerlingen van groep 5 t/m groep 8. Deze lijst geeft een beeld van de veiligheidsbeleving van de leerlingen.

Na het invullen van de KanVAS-vragenlijsten, maken de gedragsspecialisten een risicoanalyse. De risicoanalyse geeft een overzicht van welke leerlingen extra zorg nodig hebben op het gebied van gedrag. De uitkomsten worden tijdens de groepsbespreking besproken. Naar aanleiding van de uitkomsten voert de leerkracht kindgesprekken met de zorgleerlingen. Eventueel kan de leerkracht, samen met de leerling (en ouders) een handelingsplan opstellen.

5.2 Probleemgedrag

Tijdens de schoolloopbaan van de leerlingen van kindcentrum Regenboog kunnen problemen ontstaan. Als deze problemen zich afspelen in de sociale context, spreken we van *probleemgedrag*. Dit probleemgedrag is onder te verdelen in vier 'lades' (D'Aes, 2016), zie volgende pagina.

Ernstig/zwaar probleemgedrag (grensoverschrijdend gedrag) <i>Incidenteel</i>	Ernstig/zwaar probleemgedrag (grensoverschrijdend gedrag) <i>Frequent</i>
Licht probleemgedrag (ongewenst gedrag) <i>Incidenteel</i>	Licht probleemgedrag (ongewenst gedrag) <i>Frequent</i>

De lade waarin het probleemgedrag van een leerling zich bevindt, beïnvloedt de manier van handelen van de leerkracht.

5.3 Incidenteel licht probleemgedrag

In deze lade is er sprake van ongewenst gedrag, bijvoorbeeld:

- Met (eigen of andermans) spullen gooien/smijten;
- Een andere leerling uitschelden;
- Vloeken;
- Op een onaangename toon met de leerkracht spreken;
- Weglopen als er nog met de leerling wordt gesproken;
- Iemand duwen of proberen te slaan;
- De orde in de klas verstoren.

De leerling vertoont dit gedrag incidenteel. Deze lade komt overeen met de onderste laag van de gedragspiramide. De leerkracht is goed in staat om dit probleemgedrag bij te sturen door bijvoorbeeld de leerling een waarschuwing te geven en/of een kindgesprek te voeren. De leerkracht kan hierbij gebruik maken van de *gedragmeter*.¹

5.4 Frequent licht probleemgedrag

Ook in deze lade is er sprake van ongewenst gedrag zoals beschreven in paragraaf 5.2. Het verschil is echter dat dit lichte probleemgedrag frequent voorkomt. Het probleemgedrag is een *lastige gewoonte* geworden. Het gedrag uit deze lade wordt door de meeste leerkrachten als de 'zwaarste' problematiek ervaren (D'Aes, 2016).

Indien er tijdens de evaluatie van het handelingsplan blijkt dat er geen of nauwelijks verandering is opgetreden in het gedrag van de leerling, wordt de leerling besproken met de kwaliteitsondersteuner. Om de leerling verder te helpen, kan er externe hulp ingeschakeld worden voor een onderzoek naar het gedrag van de leerling. Indien nodig kan er een zorgarrangement worden aangevraagd.

Leerlingen met gedrag uit deze lade hebben meer zorg nodig dan alleen waarschuwen of het voeren van een kindgesprek. De leerkracht hanteert enerzijds de *gedragmeter* in de klas, anderzijds probeert de leerkracht om de leerling nieuw gedrag aan te leren. De leerkracht maakt, in samenwerking met de ouders en de leerling, een handelingsplan met behulp van de *Gedragswaaijer* (De Kroon, Smit, & Wiedemeyer, 2014). De leerkracht begeleidt en corrigeert de leerling bij het aan te leren nieuwe gedrag zoals beschreven in het handelingsplan. De leerling zal, wat dit aan te leren gedrag betreft, niet gecorrigeerd worden met behulp van de *gedragmeter*.

5.5 Incidenteel ernstig/zwaar probleemgedrag

In deze lade is er sprake van grensoverschrijdend gedrag. Grensoverschrijdend gedrag is gedrag van de leerling waarbij de *veiligheid* van de leerling en/of zijn omgeving niet meer gegarandeerd kan worden.

Voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag zijn:

- Weglopen van school;
- Met meubilair gooien;
- De leerkracht uitschelden;
- De leerkracht of medeleerlingen belachelijk maken op sociale media;
- Anderen of zichzelf pijn doen of slaan;
- Pesten;

- Zonder toestemming van de leerkracht anderen filmen of fotograferen onder schooltijd, of na schooltijd maar nog wel op het schoolterrein;
- Het bekijken van ongepaste websites onder schooltijd.

Het grensoverschrijdende gedrag in de la linksboven wordt door de leerling incidenteel vertoont. De leerkracht bespreekt dit gedrag met de leerling en volgt stap 6 van de Timeout procedure; de leerling vult een Overdenkblad in.¹

5.6 Frequent ernstig/zwaar probleemgedrag

Het kan voorkomen dat een leerling meer hulp nodig heeft in de sociale context dan een andere leerling. De leerling vertoont frequent ernstig/zwaar probleemgedrag. Na het vertonen van ernstig/zwaar probleemgedrag zullen er stappen genomen worden zoals beschreven in de Gedragspiramide (zie hoofdstuk 7).

In samenwerking met ouders wordt voor de leerling gezocht naar een passende oplossing. In deze fase spelen er meerdere belangen; de ontwikkeling van de groep, de ontwikkeling van de leerling met probleemgedrag en de mogelijkheden van de leerkracht / het team.

Het gedrag van deze leerlingen vraagt vaak om een bepaalde expertise. In overleg met ouders en het samenwerkingsverband PPO Delfland, wordt gezocht naar een externe partij die deze expertise kan bieden. In het te volgen traject zal de leerling door de externe partij onderzocht worden waarna een plan zal worden opgesteld. Verwijzing naar een SBO-school is mogelijk.

Als er sprake is van een situatie waarbij het probleemgedrag van de leerling ervoor zorgt dat medeleerlingen niet tot leren kunnen komen, wordt er gezocht naar een tijdelijke noodoplossing waarbij de leerling buiten de klas wordt geplaatst. Indien de leerling overschakelt op een combinatie van onderwijs op school en thuisonderwijs, wordt dit altijd eerst overlegd met de leerplichtambtenaar.

5.7 Ongewenst gedrag in de kleuterbouw

Wanneer ongewenst en/of grensoverschrijdend gedrag door een kleuter vertoond wordt, zal de leerkracht samen met de kwaliteitsondersteuner en ouders zoeken naar een passende aanpak. Er kan een handelingsplan worden opgesteld, of er kan externe hulp worden ingeschakeld. Zowel de gesprekken met ouders en/of kwaliteitsondersteuner, als de handelingsplannen worden geregistreerd in Parnassys.

6. Time-Out procedure

6.1 Doel van de Time-Out

De time-out is bedoeld als bezinningsmoment, en wordt in principe niet ingezet als strafmaatregel (Horeweg, 2013). Wanneer de leerling een time-out krijgt, worden triggers en/of versterkers van het ongewenste gedrag weggenomen. De leerling krijgt tijd om rustig over zijn gedrag na te denken. Ook de leerkracht heeft tijdens de time-out een moment rust om zijn eigen gedrag te analyseren. Heeft hij wel adequaat op het gedrag van de leerling gereageerd? Vanuit de visie van The Leader In Me worden niet alle pijlen op de leerling gericht, maar wordt het gedrag bekeken in het perspectief van de omgeving. Het gedrag van de leerkracht (interactie tussen leerkracht en de leerling) kan daar een grote rol in spelen. Metcalf (1999) stelt dat probleemgedrag in 90% van de gevallen afhangt van de interactie van de leraar.

De time-out is een positieve techniek waarbij niet alleen de controle bij de leerkracht ligt, maar de leerling zelf ook in de gelegenheid is om voor een time-out te kiezen. Jonge of impulsieve leerlingen zijn op emotionele momenten gebaat bij de suggestie van de leerkracht om naar de time-outplek te gaan (Van Overveld, 2012).

6.2 Voorwaarden Time-Out

- De leerlingen zijn bekend met de time-out procedure en de vervolgstappen. De leerlingen realiseren zich dat zij zelf kunnen kiezen hoe ze zich gedragen of op een situatie kunnen reageren (Teitler & Van Brussel, 2012).
- De leerling kan zelf voor een time-out kiezen, bijvoorbeeld bij boze of gefrustreerde gevoelens.
- De tijd van de zelf gekozen time-out moet realistisch zijn. Bij een te lange time-out kan de leerkracht ervoor kiezen om gemist werk na schooltijd door de leerling te laten inhalen.
- Bij het geven van een time-out moet de leerkracht ervoor zorgen dat hij het gedrag van de leerling niet versterkt, daarom moet hij zo min mogelijk verdere aandacht aan de leerling schenken (Krab, Engelen-Snaterse & De Boer-Boosman, 2011). De leerkracht communiceert rustig en zakelijk met de leerling en gaat discussies uit de weg. De

leerkracht benoemt bij elke time-out welk ongewenst gedrag hij ziet en welk gewenst gedrag hij wil zien. De leerkracht communiceert volgens de principes van de Kanjertraining: 'Is het je bedoeling om de klas te storen?'

- Het verblijf buiten de klas dient minder aantrekkelijk te zijn dan het verblijf in de klas (Velderman, 2007). Dus ook: De time-out in de klas moet minder aantrekkelijk zijn dan verblijf op de eigen plek. De leerkracht houdt de tijd van de time-out bij. De leerkracht geeft de leerling een signaal wanneer de time-out voorbij is.
- Na elke time-out is er een kort één-op-één moment tussen de leerkracht en de leerling. De leerkracht benoemt nogmaals het gewenste gedrag (positief geformuleerd). De leerling wordt in de gelegenheid gesteld om aan te geven wat hij nodig heeft om het gewenste gedrag te kunnen laten zien. Indien mogelijk voorziet de leerkracht de leerling in zijn behoefte.
- Uitplaatsing (time-out 4) moet zoveel mogelijk voorkomen worden (Velderman, 2007).
- Naast de time-out procedure hanteert de leerkracht een beloningssysteem, bijvoorbeeld ClassDojo.

6.3 Plan van aanpak

Dit plan omschrijft de aanpak bij een time-out waarbij de controle bij de leerkracht ligt.³ De stappen van dit plan komen overeen met de stappen op de gedragsmeter⁴ welke in de klas hangt.

1. De leerling vertoont ongewenst gedrag. De leerkracht benoemt het gewenste gedrag.
2. De leerling vertoont nogmaals ongewenst gedrag. De leraar bespreekt, het liefste in een één-op-één situatie, welk gedrag gewenst is. De leerkracht vraagt de leerling dit gewenste gedrag te vertonen.

³ Het plan is gebaseerd op de time-out procedure zoals omschreven door Van Overveld (2012).

⁴ Zie bijlage II: Gedragsmeter

3. De leerling blijft ongewenst gedrag vertonen. De leerkracht gaat over tot time-out 1: afscherming. De leerkracht verzoekt de leerling om zijn tafel uit zijn tafelgroepje weg te schuiven. De volgende 10 minuten⁵ werkt de leerling op deze manier. Na 10 minuten vraagt de leerkracht of de leerling weer terug wil schuiven. De leerling mag ervoor kiezen om zijn tafel apart geschoven te houden.
4. De leerling is weggeschoven uit zijn tafelgroepje, maar blijft ongewenst gedrag vertonen. Of: De leerling heeft na 10 minuten zijn tafel teruggeschoven, maar vertoont opnieuw ongewenst gedrag. De leerkracht gaat over tot time-out 2: Uitsluiting. De leerling krijgt een aparte plek in het lokaal. De leerling blijft hier wederom 10 minuten.
5. Het ongewenste gedrag blijft aanhouden. De leerkracht gaat over tot time-out 3: Exclusie. De leerling gaat naar dezelfde aparte plek in het lokaal. Hier moet de studie-buddy omhoog worden gezet en de leerling zet een koptelefoon op. De leerling is nu zo volledig mogelijk van de rest van de klas afgesloten.
6. Indien er na de derde time-out geen gedragsverandering optreedt, gaat de leerkracht over tot time-out 4: Isolatie. De leerkracht brengt de leerling naar plek buiten de klas, indien mogelijk bij een ambulant teamlid. De leerling vult een 'Overdenkblad' in. De leerkracht haalt na afloop van de time-out de leerling op. De leerkracht registreert de time-out en de aanleiding voor de time-out in de incidentenregistratie (Parnassys). Ouders worden geïnformeerd.

In principe duurt ook deze Time-Out zo lang als de leeftijd van de leerling omgezet in minuten. Het kan voorkomen dat de veiligheid van de leerling of van de omgeving na het aflopen van de Time-Out nog niet gewaarborgd kan worden. De leerkracht kan er dan voor kiezen om de Time-Out te verlengen.

⁵ De 10 minuten zijn een indicatie. De vuistregel is: De time-out correspondeert met de leeftijd van de leerling. Een leerling van 8 jaar krijgt dus een time-out van 8 minuten (Van Overveld, 2012).

7. Overdenkblad

Het 'Overdenkblad' geeft de leerling de mogelijkheid om na te denken over het eigen gedrag. Het helpt de leerling om alternatief gedrag te bedenken.

- Na het eerste blad: De leerling bespreekt na schooltijd het ingevulde blad met de leerkracht. Zowel de leerkracht als de leerling ondertekenen het blad. De leerkracht brengt de ouders op de hoogte van de situatie. De leerling neemt het blad hierna mee naar huis. Ouders ondertekenen ter bevestiging het blad. Het getekende overdenkblad wordt de volgende dag door de leerling bij de leerkracht ingeleverd. De leerkracht scant het Overdenkblad en registreert deze, samen met een eigen omschrijving van de situatie in Parnassys met als onderwerp 'Overdenkblad 1'.
- Na het tweede blad: De leerkracht belt zo snel mogelijk na de gegeven Time-Out (isolatie) de ouder(s) van de leerling op en nodigt uit voor gesprek. Tijdens dit gesprek wordt het Overdenkblad besproken en door leerkracht, leerling en ouders ondertekend. De leerkracht scant het Overdenkblad en registreert deze, samen met een eigen omschrijving van de situatie in Parnassys met als onderwerp 'Overdenkblad 2'. De leerkracht brengt de directie op de hoogte.
- Na het derde blad: De leerkracht brengt directie op de hoogte. Directie nodigt ouders uit voor een gesprek. De leerkracht scant het Overdenkblad en registreert deze, samen met een eigen omschrijving van de situatie in Parnassys met als onderwerp 'Overdenkblad 3'. De leerkracht zorgt voor een kort gespreksverslag in Parnassys.
- Na het vierde blad: De leerkracht brengt directie op de hoogte. Directie nodigt ouders uit voor een gesprek, de leerplichtambtenaar zal op de hoogte worden gesteld. Er vindt schorsing plaats voor een dag. De leerkracht scant het Overdenkblad en registreert deze, samen met een eigen omschrijving van de situatie in Parnassys met als onderwerp 'Overdenkblad 4'. De leerkracht zorgt voor een kort gespreksverslag in Parnassys.

Overdenkblad

Naam:

Datum:

Dit gebeurde er:

Zo heb ik me gedragen:

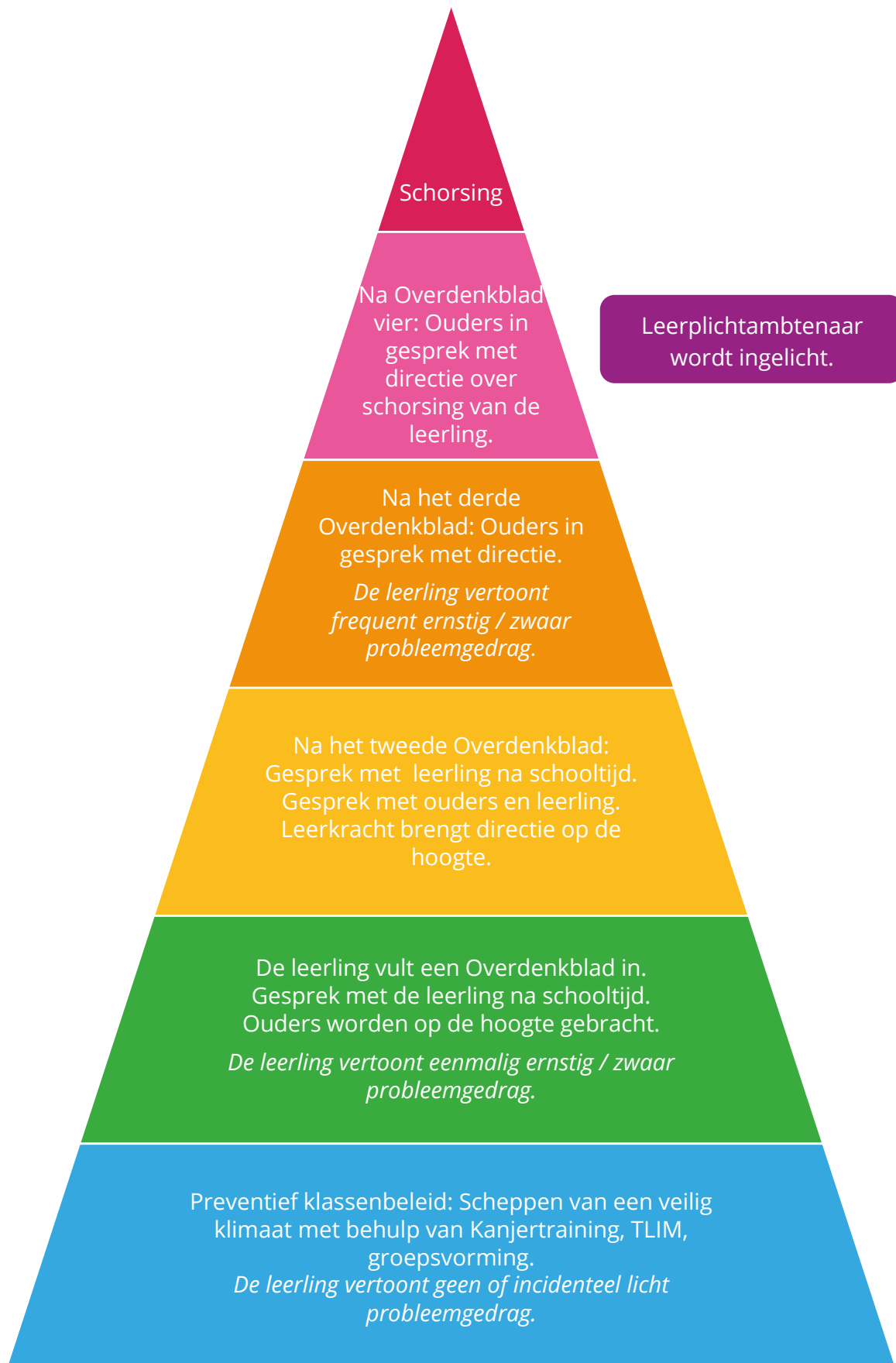
Zo ga ik me de volgende keer gedragen:

Handtekening leerling

Handtekening leerkracht

Handtekening ouder(s)

8. Gedragspiramide

Bronvermelding

- D'Aes, M. (2016). Gewenst gedrag en sanctiebeleid op school. Brussel: Politeia.
- Horeweg, A. (2013). Angststoornissen en depressie. Geraadpleegd op 24-01-2016, via <http://gedragsproblemenindeklas.nl/gedrags-en-ontwikkelingsstoornissen/angststoornissen-en-depressie/>
- Kanjertraining. (z.d.). Startweek Kanjertraining Bovenbouw [Illustratie]. [kanvas.kanjertraining.nl. https://kanvas.kanjertraining.nl/digibordlessen/v2/15/19465](https://kanvas.kanjertraining.nl/digibordlessen/v2/15/19465)
- Krab, K.J., Engelen-Snaterse, T.J. & Boer-Boosman, B.R. de (2011). Gedragsverandering binnen en buiten de klas: Gedragsverandering van leerling en leerkracht in het basis- en speciaal onderwijs. Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.
- Kroon, S. de, Smit, M. & Wiedemeyer, R. (2014). Gedragswaaier: Een passende aanpak voor ieder kind. Rotterdam: Bazalt.
- Lieshout, T. van (2009). Pedagogische adviezen voor speciale kinderen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Meer, B. van der (2014). De vijfsporenaanpak bij pesten. Geraadpleegd op 05-02-2021, via <https://wij-leren.nl/pesten-op-school.php>
- Nederlands Jeugdinstuut (z.d.). Pesten. Geraadpleegd op 13-06-2018, via <https://www.nji.nl/Pesten-Probleemschets-Definitie>
- Ouytsel, J. van (2015) Cyberpesten: hoeveel komt het voor en wat kunnen scholen ertegen doen? Geraadpleegd op 17-12-2020, via <https://wij-leren.nl/cyberpesten-online-pesten.php>
- Overveld, K. van (2012). Groepsplan gedrag: Planmatig werken aan passend onderwijs. Huizen: Pica.
- Stichting Kanjertraining Almere (z.d.). Sociale Veiligheid Protocol Kanjertraining.
- Teitler, P. & Brussel, A. van (2012). Lessen in orde op de basisschool: Handboek voor de onderwijspraktijk. Bussum: Couthino.
- Velderman, H. (2007). Time-out en switch: Theorie en praktijk over tijdelijke verwijdering uit de klas: Bedoeld voor leraren, zorgprofessionals en bestuurders die 'verwijdering uit de klas' een pedagogisch kader willen geven. Utrecht: Agiel.

Bijlage I: Overzichtsformulier 1

Huidige situatie

Naam:
Periode:

Fase 1: Onderzoek	Fase 2: Eerste arrangementperiode - aanpak doornemen - uitvoeren arrangement - overzichtsbilad (nul-meting) (ouders/school/ swv)	Fase 2a: Tussenevaluatie - voortgang evalueren - overzichtsbilad (eerste meting) (ouders/school)	Fase 2b: Eindevaluatie - eindevaluatie arrangement - overzichtsbilad (tweede meting) - beslissing • stoppen arrangement • nieuw arrangement (start fase 2) • passende onderwijsssoort? (ouders/school/ swv)
	Fase 2: Tweede arrangementperiode - aanpak doornemen - uitvoeren arrangement - overzichtsbilad (nul-meting) (ouders/school/ swv)	Fase 2a: Tussenevaluatie - voortgang evalueren - overzichtsbilad (eerste meting) (ouders/school)	Fase 2b: Eindevaluatie - eindevaluatie arrangement - overzichtsbilad (tweede meting) - beslissing • stoppen arrangement • nieuw arrangement (start fase 2) • passende onderwijsssoort? (ouders/school/ swv)

Bijlage I: Overzichtsformulier 2

Voldoende
Matig
Onvoldoende

Relatie	
meetbaar	niet meetbaar
Korte communicatielijn	Welbevinden betrokkenen
Nakomen afspraken	Vertrouwen
Overeenstemming aanpak	
Overlegmomenten	

Leerlingniveau		Groepsniveau		Organisatieniveau	
meetbaar	niet meetbaar	meetbaar	niet meetbaar	meetbaar	niet meetbaar
Kanvasresultaten Resultaten uit Kanjervolgsysteem	Welbevinden Wat vindt het kind zelf?	Sociogram-vriendschap Heeft het kind wederkerige vriendschappen?	Acceptabel niveau aansturing op taak en gedrag	Beschikbaarheid ondersteuningsgelden SWV	Draagkracht leerkracht t.o.v. draaglast
Methodewerk Zijn de resultaten in lijn met het uitsloomperspectief?	Welbevinden Wat vindt school?	Sociogram-samenwerken Is er wederkerigheid in samenwerken?	Acceptabel niveau begeleiding op lesinhoud door leerkracht	Extra personeelskosten school ondersteuning	
Toetsgegevens Zijn de resultaten in lijn met het uitsloomperspectief?	Welbevinden Wat vinden ouders?	Kanvasresultaten		Aantal beschikbare taakuren betrokkenen.	

Bijlage II: Gedragmeter

Bijlage III: WhatsHappy

WHATSHAPPY

Whatsapp is een chatprogramma waarmee bijna alle kinderen via een smartphone met hun vrienden en familie kletsen. Het vervangt de sms. Sms'en kost geld, Whatsapp is gratis. Met de kinderen maakt u afspraken over wat wel en niet zou moeten mogen op Whatsapp. Het resultaat: iedereen WhatsHappy!

Onderwerp – communiceren

Doel – gezamenlijk tot afspraken komen over chatten via Whatsapp, maar het kan gaan over alle vormen van chatten via internet.

Doelgroep – bovenbouw basisschool, eerste en tweede klas VO

Korte beschrijving – Whatsapp is een chatprogramma waarmee bijna alle kinderen via een smartphone met hun vrienden en familie kletsen. Het vervangt de sms. Sms'en kost geld, Whatsapp is gratis. Met de kinderen maakt u afspraken over wat wel en niet zou moeten mogen op Whatsapp. Het resultaat: iedereen WhatsHappy!

Duur – twee lessen, maar het zou ook in een lesuur kunnen.

Werkvorm – de leerlingen gaan eerst individueel afspraken over chatgebruik op papier zetten.

Benodigd materiaal – pennen, stiften, grote vellen papier.

Gemaakt door – door Mijn Kind Online en stichting Kennisnet, geïnspireerd op een oudere les over MSN-fatsoen van Melanchton De Kring in Bleswijk (zie www.i-respect.nl, een website van Mijn Kind Online)

Mediawijsheid – meer weten over mediawijsheid? Surf naar kennisnet.nl/mediawijsheid.

DE OPDRACHT

- 1 Start individueel**
Geef de leerlingen de opdracht om vijf afspraken op te schrijven over wat je wel en niet moet doen als je wilt Whatsappen. Vertel ze dat het daarbij niet gaat om technische of praktische zaken maar om 'fatsoensregels' of 'etiquette'. Belangrijk is dat ze tijdens deze stap voor zichzelf werken en niet met elkaar overleggen.
- 2 Daarna in groepjes**
De klas wordt in groepjes van vier verdeeld. Elke groep krijgt twee grote vellen, papier en een stift. Op het ene vel schrijven ze What's Niet, op het andere vel What's Wel. Elk groepje moet nu uit de afspraken die zij hebben opgeschreven komen tot drie gezamenlijke afspraken per vel: wat doe je wel, wat doe je niet? Vier of vijf mag natuurlijk ook. Laat ze eerst overleggen en daarna pas opschrijven. Zorg dat ze zo groot schrijven dat het leesbaar is als het op het bord hangt.
- 3 Hang de afspraken op in de klas**
Hang alle vellen van de groepjes op het bord en kom door middel van discussie met de klas tot drie afspraken per vel die de leerlingen het allerbelangrijkst vinden. U kunt de kinderen ook vragen om een streepje te zetten achter de drie afspraken op elk vel die zij belangrijkst vinden.

Sturen mag, soms helpt het kinderen door goede vragen te stellen afspraken concreter te maken. Als ze zeggen: heb leuke gesprekken met elkaar, wat bedoelen ze daar dan mee – dat je veel grapjes moet maken? Maar laat zoveel mogelijk uit de leerlingen zelf komen. Het zijn hun afspraken, geen afspraken die van bovenaf worden opgelegd.
- 4 Zet de gezamenlijke afspraken op een poster**
Maak met de klas een mooie poster met de afspraken en bevestig die op het prikbord of aan de muur. U kunt ook een van de twee posters gebruiken die we aan deze les hebben toegevoegd.
- 5 Didactische suggestie**
Gebruik consequent het woord 'afspraken' of 'etiquette'. Ze hebben de afspraken immers zelf gemaakt en dan zijn het geen regels. Informeer zo nu en dan of ze zich nog aan de door hen zelf gemaakte afspraken houden.

SNIK

GRNIKK

MN

L@ER